

DEMDIS

Na ceste k zmiereniu

Výsledky a odporúčania
z diskusného bloku

Jeseň 2024

Na ceste k zmiereniu

Výsledky a odporúčania z diskusného bloku

Autori a spolupracovníci:

Tereza Richtáriková, kurátorka diskusií

Dominik Hutko, kurátor diskusií

Michal Horský, kurátor a líder DEMDIS

Klára Kaničárová, kurátorka diskusií

Filip Jankovič, PR manažér

Lucia Kanyová, grafička

V Bratislave 23.10.2024

Obsah

Obsah	3
Úvod	4
Ako sa prejavuje polarizácia?	5
Konsenzuálne odporúčania	6
Prehľad diskusií	7
Podstata konfliktu	8
Zhodneme sa na problémy	11
Začnime so zmierovaním v našom okolí.....	13
Vytvárajme fóra otvoreného a férového dialógu.....	15
Záver.....	17
Poďakovanie	19
Mediálni partneri.....	19
Zdroje a komunikačné kanály.....	20
Metodika	23
Vykresľovanie názorových skupín.....	23
Vyhodnocovanie konsenzuality komentárov	24
Príloha – Grafy zhodných názorov podporujúcich odporúčania.....	25

Úvod

Slovenskú spoločnosť už dlhšie sužuje silné rozdelenie. Atentát na premiéra bol pre nás aj v takto vyhrotenej atmosfére šokom. Zmierenie v slovenskej spoločnosti, po ktorom mnohí volali, ale aj naďalej ostáva v nedohľadne. Mnohí sme presvedčení, že takto nie je ďalej možné pokračovať. Niečo sa musí zmeniť.

V spoločnosti prevláda pocit, že s „nimi“ sa nedá rozprávať. Uzatvárame sa do bublín, kde s nami každý súhlasí. Ak sa nám potom zdá, že máme nebezpečne rozdielne názory, nesúhlas v nás neraz vyvoláva pocit ohrozenia a nepriateľstvo.

V DEMDIS už vyše troch rokov zapájame širokú verejnosť do férových a otvorených digitálnych diskusií. Opakovane vidíme, že s vhodným prístupom vie byť dialóg medzi rôznymi tábormi nie len slušný ale aj viesť ku porozumeniu a mnohým zhodám.

Vyostrená spoločenská atmosféra a naše predošlé skúsenosti nás preto priviedli k vytvoreniu inovatívneho diskusného bloku na tému zmierenia. S čím sa (ne) dá zmieriť? A ako na to? Počas troch mesiacov sme v spolupráci s Denníkom Pravda, Denníkom N a portálom SP21 zapájali širokú verejnosť do troch digitálnych DEMDIS diskusií.

3 DEMDIS diskusie → 1 Live debata → 1 Príručka

Júl - August

28. September

Október

Cieľom bloku bolo budovanie mostov, porozumenia, názorových prienikov medzi rozdelenými tábormi a naplnenie spoločenských aspirácií po zmierení obsahom. Na základe výstupov a nájdených zhôd sme pre vás vytvorili návod k zmiereniu. Tieto odporúčania majú svoj základ v odbornom poznaní a vychádzajú z výsledkov DEMDIS diskusií, do ktorých sa zapojilo takmer 2 500 občanov z pestrých názorových táborov.

💡 Ako sa prejavuje polarizácia?

Sociálna polarizácia znamená rozdelenie spoločnosti na skupiny s protikladnými hodnotami a ideologickými postojmi. V spoločnostiach, ktoré tolerujú rôzne názory, je určitá úroveň polarizácie normálna. Ak však prekročí zdravú mieru, rozdielnosť sa mení na rozklad, a skupiny s odlišnými názormi sa menia na „kmene“, ktoré sa navzájom považujú za súperov s nezlučiteľnými cieľmi. Vysoká polarizácia začína vytvárať mentalitu „my verzus oni“, ktorá pestuje nepriateľstvo a podkopáva konštruktívny dialóg a spoluprácu.¹ Na základe skúseností DEKK Inštitútu z [depolarizačných projektov v zahraničí](#) a vlastnej terénnej výskumnej praxe navrhujeme nasledujúci päťstupňový model cyklu polarizácie:

Fáza 1: Zjednodušenie reality. Ľudia prijímajú pohodlné a zdanlivo neškodné myšlienkové skratky, ktoré karikujú motiváciu a konanie iných ľudí.

Fáza 2: Znevažujúce označovanie iných. Ľudia sú označovaní negatívnymi skupinovými nálepkami, ako napríklad, „lúza“, „slniečkari“, „fašisti“ alebo „sorošovci“. Takto vzniká karikatúra (inej) skupiny, ktorá odstraňuje ochotu človeka počúvať ich argumenty, nieto ešte snažiť sa ich pochopiť.

Fáza 3: Morálna nadradenosť. Keď nesúhlas s inými názormi získa morálny rozmer s tým, že nerozlišujeme medzi názorom a jednotlivcom, protivník už nie je jednoducho iný – je zlý. A so zlom sa nevyjednáva. Treba ho poraziť alebo dokonca úplne zničiť.

Fáza 4: Polarizácia, resp. fragmentácia (ak existuje viac táborov) spoločnosti. Na okrajoch názorovej polarizácie vznikajú skupiny, ktoré nadobúdajú „kmeňovú“ mentalitu. To oslabuje občiansku identitu a sociálnu súdržnosť.

Fáza 5: “Zakopávanie sa”. Ľudia sa stávajú ochotnejšími bojovať a vylučovať tých, ktorých už v predošlých fázach karikovali, onálepkovali, morálne odsúdili a odpojili od spoločnej identity. Počas zakopávania sa nastupuje volanie po ideologickej čistote prostredia. Ľudia prestávajú byť ochotní pracovať na tom istom pracovisku alebo ísť na rande s osobami s odlišným presvedčením. Toto je najnebezpečnejšia fáza cyklu polarizácie, často posledná fáza pred tým, ako sa násilie začne považovať za legitímne riešenie politických problémov – a rôzni aktéri sa môžu začať pripravovať na jeho použitie, alebo naopak, obranu pred ním.

---

¹ Polarizácia je podľa [analytickej správy](#) DEKK Inštitútu komplexný proces, ktorý je formovaný rôznymi biologickými a psychologickými faktormi (genetika, neurológia, osobnosť atď.), ako aj kontextovými faktormi na rôznych úrovniach (osobný život, rodina, komunita, globálne trendy atď.). Je takmer nemožné definovať príčinné súvislosti a rovnováhu medzi týmito faktormi v konkrétnych prípadoch. Je však možné identifikovať niektoré opakujúce sa mentálne a behaviorálne vzorce, ktoré sú prítomné takmer vo všetkých prípadoch.

Konsenzuálne odporúčania

Silné rozdelenie spoločnosti nás všetkých trápi. Tieto odporúčania sú pre každého, komu záleží na tom, aby sme sa v našej spoločnosti mali lepšie. Odporúčania majú svoj základ v odbornom poznaní ako aj v konsenzuálnych záveroch diskusií, do ktorých sa zapojilo takmer 2 500 občanov.

1. Hľadajme vzájomnú úctu a porozumenie

Každý z nás potrebuje porozumenie a pocit, že na ňom záleží. Diskutujme teda tak, aby si naši partneri mohli byť istí, že ich neznevažujeme, aj ak s nimi nesúhlasíme. Ochota počúvať a úprimne porozumieť je základom.

2. Rozlišujme medzi človekom a jeho názormi

Všetci sme členmi rovnakej spoločnosti, a záleží nám na jej úspechu a prosperite. Snažme sa v ľuďoch okolo seba vidieť partnerov, nie nepriateľov. Ak sa naše názory líšia, neútočme na druhú stranu, ale vyjadrujme slušný nesúhlas s názormi, ktoré prezentuje.

3. Nehľadajme zlé úmysly, radšej dôverujme

Len málokto chce v skutočnosti konať zlo a aby sme sa mali zle. Základom úspešnej spolupráce je dôvera, nie strach. Skúsme predpokladať, že ostatní majú dobré úmysly, len to myslia inak a skúsme si dôverovať.

4. Sústreďme sa na spoločné východiská

Toho, čo nás spája je viac než by sa mohlo zdať. Predtým, než sa pustíme do sporných tém, vychádzajme z toho, čo máme spoločné. Tým vybudujeme pevné základy, ktoré znesú aj pozitívne a slušné nezhody.

5. Nenechávajme sa vyprovokovať

Dramatické, rozdeľujúce vyjadrenia často získavajú viac pozornosti, než by si zaslúžili. Nikam nás však neposúvajú, práve naopak. Nenechajme sa teda vyprovokovať, a nevenujme svoju energiu tomu, čo nám nepomáha.

6. Začnime so zmenami, ktoré chceme vidieť

Každý z nás má možnosť aspoň malým dielom prispieť k tomu, aby jeho okolie vyzeralo tak, ako si predstavuje. Môžeme to byť my, kto začne so zmenami. Pozitívna zmena je možná a nie sme bezmocní.

7. Vytvárajme priestory na férovú a otvorenú diskusiu

Na to, aby sme sa spolu konštruktívne rozprávali, nepotrebujeme požehnanie žiadnych politikov. Mnohí z nás sú ochotní sadnúť si za stôl s názorovými oponentmi. Tvorme spoločne fóra, ktoré nám umožnia porozumieť a budovať mosty.

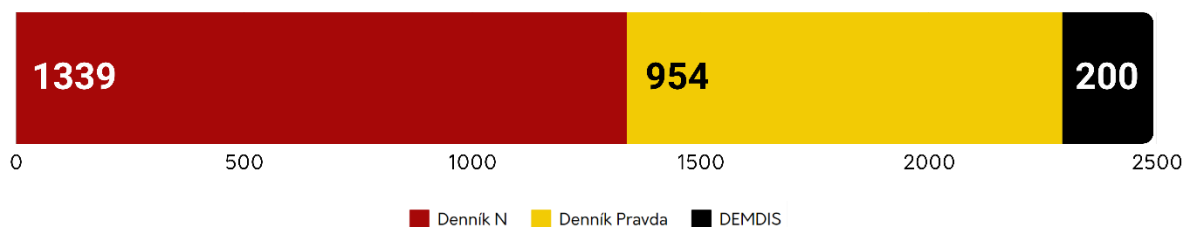
Prehľad diskusií

Diskusný blok bol realizovaný v období od júla do konca septembra 2024. Pozostával z troch na seba nadväzujúcich digitálnych DEMDIS diskusií, do ktorých sa v súhrne zapojilo takmer 2500 diskutujúcich.²

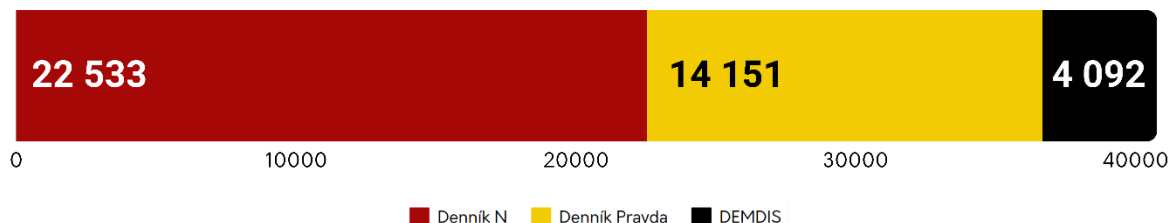

Inovatívnosť DEMDIS diskusií spočíva aj v možnosti simultánneho zdieľania tzv. rámečkov (*iframes*) vo viacerých článkoch zároveň. Diskusie sú synchronizované priamo na weboch mediálnych partnerov a materskom webe demdis.sk. Vzhľadom na spoločenský význam témy sa do zapájania verejnosti zapojil Denník N, Denník Pravda, a čiastočne aj portál SP21.

Diskutujúci

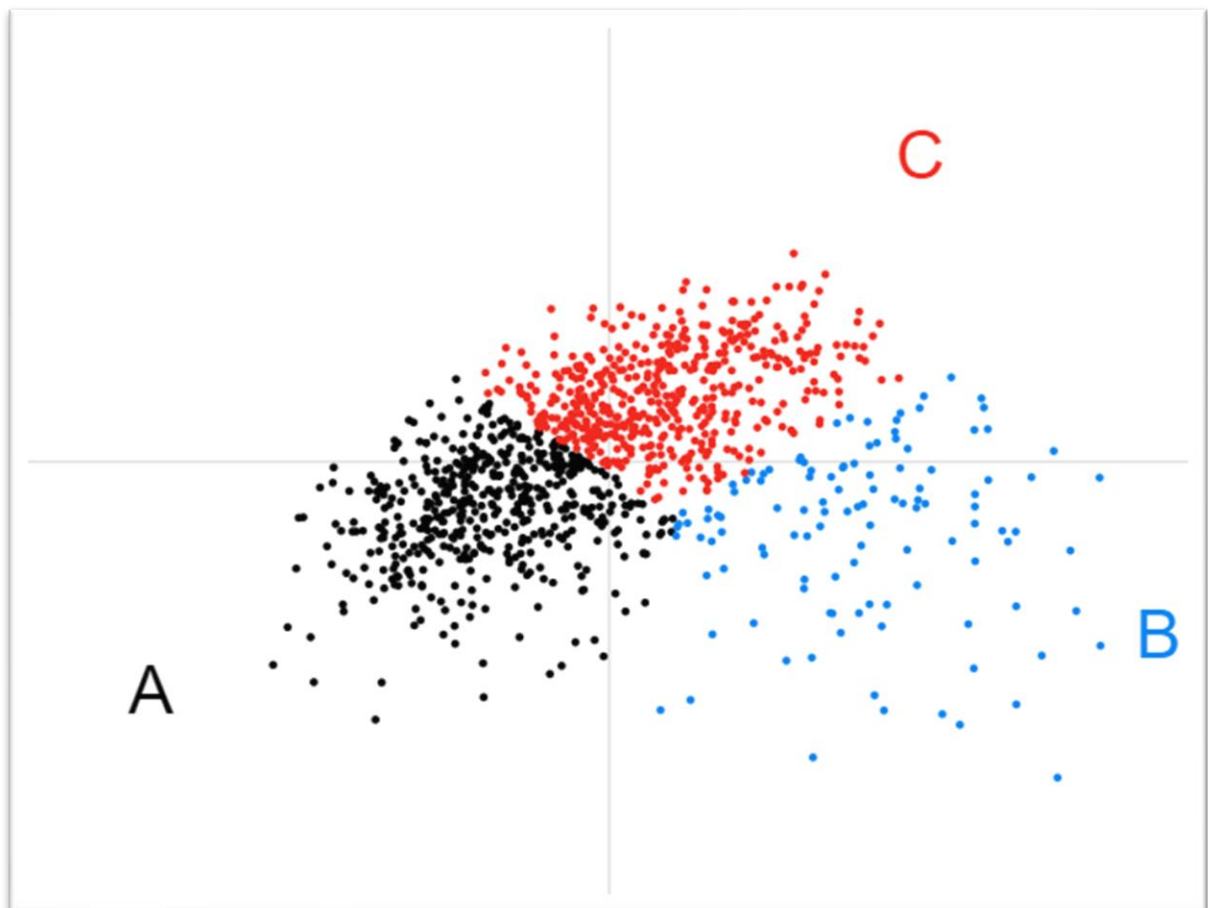
Počet hlasov

² Ak blok rozdelíme podľa diskusií, tak počet diskutujúcich v jednotlivých častiach bol:
1. S čím sa (ne) dá zmieriť? – 1516 diskutujúcich
2. Ako na zdanlivo nemožné rozhovory? – 460 diskutujúcich.
3. Akými ventilmi zastaviť špirálu gradujúcej bezmocnosti a nevraživosti? – 517 diskutujúcich

Podstata konfliktu

Zhoda sa rodí v konfrontácii s nezhodou. Tento interpretačný princíp nám nie len umožňuje porozumieť v čom spočívajú najzásadnejšie štiepiace línie a porozumieť identifikovaným názorovým skupinám, ale najmä dodáva silu (a legitimitu) nájdeným zhodám. Identifikované nezhody nám totiž potvrdzujú, že výsledné konsenzusy nie sú len ozvenou “jednej bubliny”, ale mostom medzi rozdielnymi svetmi.³ V súhrne sme v rámci troch diskusií identifikovali najzásadnejšie rozdelenia v otázkach podpory vlády, vnímania „druhej strany” ako existenčnej hrozby, či zodpovednosti za eskaláciu napätia a nedostatku ochoty pristúpiť k spoločenskému dialógu.

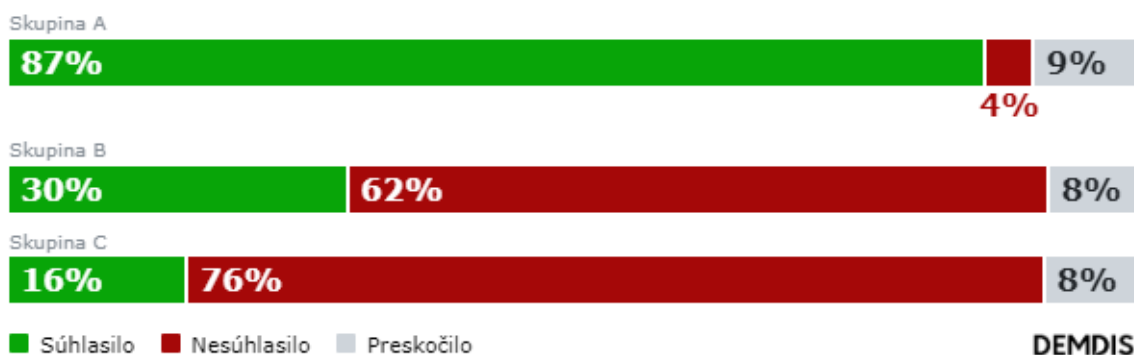
Priestorové vyobrazenie diskutujúcich v názorových skupinách v prvej diskusii na tému S čím sa (ne) dá zmieriť? (Link na report: themis.demdis.sk/conversations/53441221-a6f7-483a-813d-810ddd5c4a99/external_report/?language=sk)

³ V DEMDIS diskusiách sledujeme tzv. názorovú reprezentativitu a nie demografickú. Preto výsledky nečítame spôsobom, že XY podporuje XY slovenskej populácie, ale spôsobom, že na XY je na základe nájdených štiepení vysoká pravdepodobnosť zhody medzi tábormi. Dôvod tohto prístupu spočíva v rešpektovaní súkromia (a anonymity) účastníkov, znižovaní bariér participácie (bez potrebnej registrácie) a v poslednom rade v nižších nákladoch na realizáciu.

Výsledky prvej diskusie na tému “S čím sa (ne) dá zmieriť?” nám odhalili dva zásadné rozdiely (štiepiace línie) medzi tromi názorovými skupinami diskutujúcich. Prvý spočíval v podpore politiky súčasnej koalície (skupinou B), druhý štiepil protivládny tábor (skupiny A a C) v rovine vnímania názorov druhej strany ako „nebezpečných”, alebo predstavujúcich „závažné ohrozenie”. Zjednodušene teda skupina A z eskalácie atmosféry viní vládu, skupina B zas opozíciu, a skupina C zastáva stredový prúd, ktorý si myslí, že „kým bude diskusia iba o vzájomnom vymýšľaní a osočovaní partnera, nič sa nezmení. Tak ako za vraždu novinára nemôže Smer, ani za atentát nemôže opozícia.“

Druhá strana barikády predstavuje pre mňa závažné ohrozenie. S tým sa nedá zmieriť.

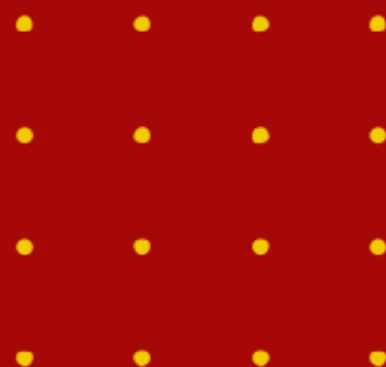

Opozícia hneď po voľbách nerešpektovala výsledok, agentúry ihneď robili prieskum, to nie je v poriadku. Voľby sú legitímne potvrdenie názoru.

Najkonsenzuálnejšie názory z troch diskusií

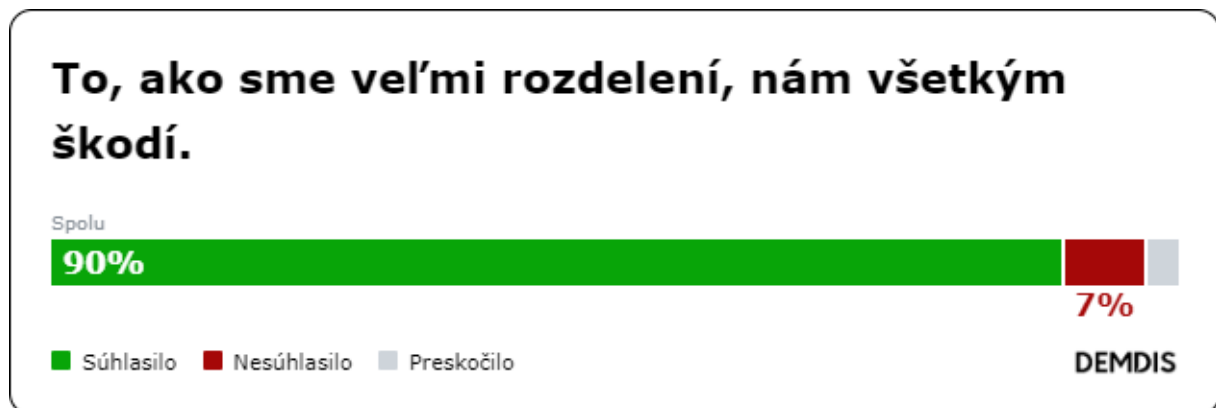
1. Konflikty sú v demokracii prirodzené. Aj zmierená spoločnosť sa bude o niektorých veciach hádať. (8)
  2. To, ako sme veľmi rozdelení, nám všetkým škodí. (9)
  3. Som ochotný diskutovať s kýmkoľvek, kto je schopný a ochotný diskutovať slušne. (1)
  4. So zmierovaním musíme začať každý vo svojom okolí. (6)
-
1. Ak chceme, aby niekto zmenil názor, musíme mu dať okrem argumentov aj čas. (7)
  2. Treba si byť istý, že počúvame, čo ostatní naozaj hovoria a nie, čo si myslíme, že hovoria. (16)
  3. Treba viac počúvať a menej hovoriť. (17)
  4. Dialóg je obojstranný. Keď si každý povie svoje, ale nebude počúvať, nikam sa nedostaneme. (12)
-
1. Hovoriť o akýchkoľvek protestujúcich, že sú opice, podplatení, pomätení a pod. len zbytočne zhoršuje situáciu. (8)
  2. Potrebujeme férové procesy diskusie, ktoré nám ukážu či je nespokojnosť legitímna, alebo ide len o demagógiu. (16)
  3. Protesty pokiaľ sú nenásilné a pokojné sú legitímnym spôsobom vyjadrenia názoru v demokracii. Nesúhlasím však s tým, aby na nich prebiehali akékoľvek násilnosti, bez ohľadu na to, kto ich organizuje. (24)
  4. Mali by sme spolu diskutovať bez ohľadu na to, či sú „naši ľudia“ pri moci. (18)

Zhodneme sa na probléme

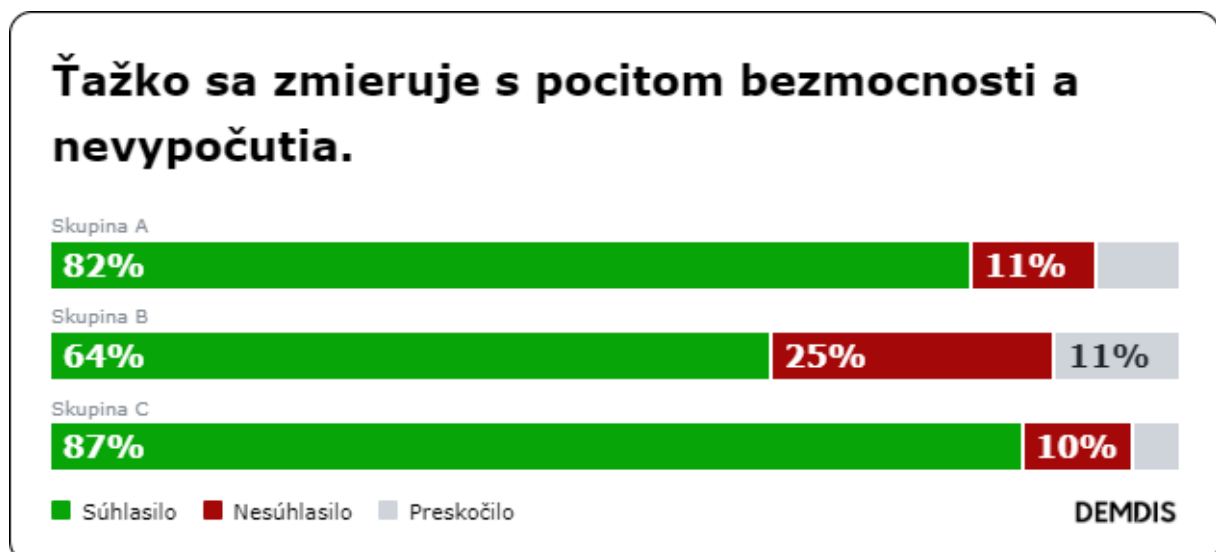
Zmierovanie je proces, psychický stav, od ktorého nemožno oddeliť to, čo sa deje navôkol nás. Preto považujeme za dôležité nie len začať budovaním zhody na identifikácii problému, ale aj na dôvodoch, ktoré zmiereniu bránia. Preto bolo prvou otázkou - S čím sa (ne) dá zmieriť?

Odhladiac od dôvodov nezmiernenia, ktoré sú špecifické pre jednotlivé skupiny, je na tomto mieste dôležité pozrieť sa na dôvody, ktoré zdieľajú všetky zúčastnené strany.

Všetky skupiny diskutujúcich sa zhodnú, že rozdelenie spoločnosti nám škodí. Vidíme ho do veľkej miery ako zodpovednosť politikov, ktorých z neho viní viac ako 90% všetkých diskutujúcich.

Zhodneme sa aj na tom, čo nám napriek rozdielom vadí. Klamstvá, kriklúnstvo a šírenie nenávisťi sa opakovane objavujú ako najväčšie prekážky zmierenia a vecnej diskusie. Vidíme problém v tom, že „prevaha hlupákov môže prehlasovať génia,” teda, že v diskusii nemusí ísť vždy o kvalitu. Pocit bezmocnosti i nespokojnosť s tým, že nie je tolerovaný „iný” názor, nám prekážajú tiež.

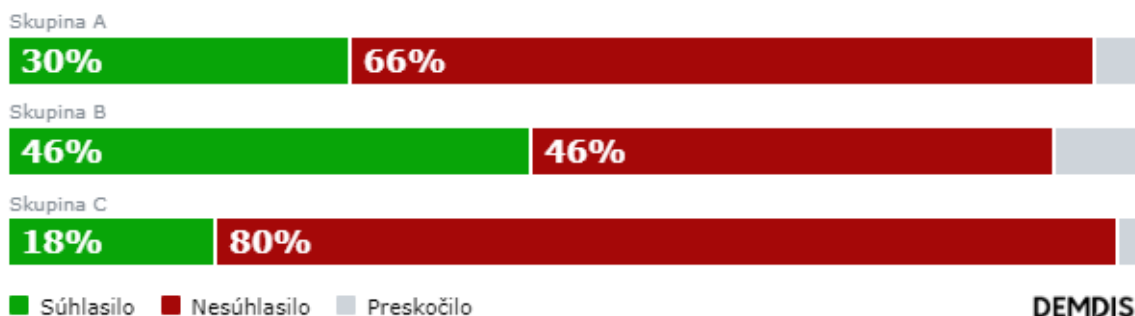
Pocity uznania, vypočutia a vplyvu na svoje okolie patria medzi naše najzákladnejšie ľudské potreby. Ich dlhodobý nedostatok postupne prechádza od žartovania cez odcudzenie a protest až po vzburu a násilie. Aj preto neprekvapuje zhoda na tom, že sa ťažko „zmieruje s pocitom nevypočutia a bezmocnosti“. Adresovanie týchto (nenaplnených) potrieb je kľúčom k zmiereniu.

To, ako sme veľmi rozdelení, nám všetkým škodí.

Vzhľadom na silnú a zhodnú ochotu diskutovať s kýmkoľvek, kto je schopný a ochotný diskutovať slušne sme sa zamerali na riešenia - spôsoby akými môžeme vstupovať do férového a otvoreného dialógu v našich medziludských vzťahoch ako aj v nových fórach demokratickej diskusie.

Bežní ľudia nemajú s rozdelením spoločnosti nič spoločné.

Začnime so zmierovaním v našom okolí

Silné rozdelenie nám škodí. To, že zdroj eskalujúceho napätia vnímame v politickej scéne však neznamená, že sme bezmocní. So zmierovaním musíme začať každý, vo svojom okolí. Vychádzajúc z týchto kľúčových zhôd sme pristúpil k pokračovaniu bloku s otázkou - Ako na (zdanlivo) nemožné rozhovory?

So zmierovaním musíme začať každý vo svojom okolí.

Spolu

■ Súhlasilo ■ Nesúhlasilo ■ Preskočilo

DEMDIS

Ako vieme k zmiereniu prispieť my sami? Aký prístup sa diskutujúcim osvedčil ako zmysluplný pri náročných konverzáciách s „druhou stranou brehu“? Práve tieto otázky tvorili kostru druhej blokovej diskusie a nájdené odpovede, na ktorých sa zhodli zúčastnené názorové skupiny tvoria nosnú časť konsenzuálnych odporúčaní.

💡 Odporúčania vyplývajúce z diskusie

1. Hľadajme vzájomnú úctu a porozumenie.
2. Rozlišujme medzi človekom a jeho názormi.
3. Neočakávajme za každých okolností súhlas.
4. Nehľadajme zlé úmysly, radšej dôverujme.
5. Sústreďme sa na spoločné východiská.
6. Nenechávajme sa vyprovokovať.

Veľká väčšina z nás je presvedčená, že treba menej hovoriť a viac počúvať - skutočne a so záujmom. Tento konsenzus je o to dôležitejší keď ho dopĺňa rozmer zhody na tom, že „ťažko sa zmieruje s pocitom bezmocnosti a nevypočutia“.

Vieme tiež, že ak chceme, aby „niekto zmenil názor, musíme mu dať okrem argumentov aj čas”. Uvedomujeme si, že nie sme nepriatelia a preto by sme sa mali k sebe správať ako partneri. Slušné správanie má v akejkoľvek diskusii zmysel bez ohľadu na správanie ostatných a je v poriadku povedať neviem.

Dialóg je obojstranný. Keď si každý povie svoje, ale nebude počúvať, nikam sa nedostaneme.

Drvivá väčšina diskutujúcich si zároveň uvedomuje, že „je lepšie diskutovať o príčinách problému, než sa navzájom obviňovať, kto za čo môže”. Nepopierame, že medzi nami sú a vždy budú rozdiely, ale neberieme rôzne názory ako útok. Uvedomujeme si, že všetci sme členovia tej istej spoločnosti a ľudia majú často lepšie úmysly, než im prikladáme.

Diskusia ukázala, že ochotu diskutovať máme. Zdá sa však, že keď spoločenskú diskusiu ovládli klamári a nenávistní radikáli, zabudli sme aj my na rešpekt a slušnosť, ktoré nám už pre ľudí s „nesprávnym” názorom akosi neostávajú.

Znakom kultivovaného človeka je, že dokáže pochopiť druhého bez toho, aby prijal jeho názory.

Vytvárajme fóra otvoreného a férového dialógu

Všetci túžime po dobrej spoločnosti a neexistuje žiadne „my“ a „tí druhí“. Nie sme nepriatelia a mali by sme sa správať ako partneri - v dialógu, ktorý je obojstranný. Nie len na tom nachádzame prieniky v druhej diskusii. Je možné tieto princípy pretaviť v nové fóra - arény férovej výmeny názorov? A ako by mali vyzeráť?

V snahe dať riešeniam systémovejšie kontúry sme sa vybrali cestou hľadania prienikov na podobách (staro)nových ventilov spoločenskej nespokojnosti, ktorá pramení z pocitu nevypočutia a prevládajúcej bezmocnosti. Konkrétne sme sa zamerali na špecifické ventily v podobe protestov a nových fór demokratickej diskusie. Zatiaľ čo prvý v kontexte aktuálne spoločenskej atmosféry predstavuje zdroj napätia, druhý trpí nízkou poznateľnosťou. V oboch prípadoch však opäť vychádzame so silnej zhody na tom, že „včasným vypočutím tej či onej strany predídeme eskalácii napätia“.

💡 Odporúčania vyplývajúce z diskusie

7. Začnime so zmenami, ktoré chceme vidieť.
8. Vytvárajme priestory na férovú a otvorenú diskusiu.

Protesty pokiaľ sú nenásilné a pokojné sú legitímnym spôsobom vyjadrenia názoru v demokracii. Nesúhlasíme však s tým, aby na nich prebiehali akékoľvek násilnosti, bez ohľadu na to, kto ich organizuje. Napriek tomu v hlboko rozdelenej spoločnosti sa neraz javia len ako výkriky do tmy a málokedy vedú k systémovým riešeniam, čo si zhodne uvedomujeme.

Hovoriť o akýchkoľvek protestujúcich, že sú opice, podplatení, pomätení a pod. len zbytočne zhoršuje situáciu.

Spolu

■ Súhlasilo ■ Nesúhlasilo ■ Preskočilo

DEMDIS

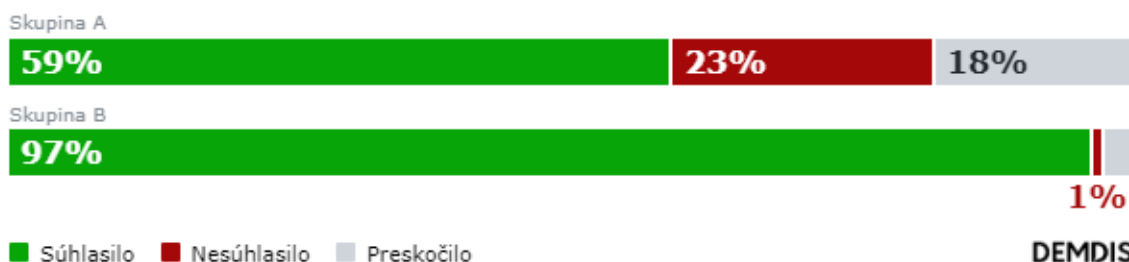
Druhou oblasťou diskusie bolo preto nastavovanie kontúr riešenia v podobe nových občianskych fór. Prvotný názorový rozpor, či ich má zmysel organizovať bez podpory politikov sa nám opakovane podarilo prekonať silnými zhodami na tom, že sa „nemôžeme spoliehať na politikov, že sa zmieria. Je to v našich rukách,” a na tom, že „ako občania by sme sa mali rozhýbať a ukázať (politikom), že sa vieme spolu civilizovane rozprávať”. Presvedčenie, že nie sme odkázaní na „vyššiu moc“, potvrdzuje aj konsenzus z prvej diskusie: „Je možné urobiť pozitívne zmeny v spoločnosti aj napriek legislatívnym prekážkam zavedeným koalíciou.”

Som ochotný si sadnúť za stôl s názorovými oponentmi v moderovanej (facilitovanej) diskusii.

Riešenie je v našich rukách a ochota vstúpiť do férových a otvorených facilitovaných diskusii je prítomná na oboch stranách. Okrem iného sme totiž zhodne presvedčení, že „potrebujeme férové procesy diskusie, ktoré nám ukážu či je nespokojnosť legitímna, alebo ide len o demagógiu”.

Ako občania by sme sa mali rozhýbať a ukázať (politikom), že sa vieme spolu civilizovane rozprávať.

Záver

Dôvodov a príležitostí na nezmierenie nám dnešná spoločenská atmosféra ponúka viac, než by sme si priali. Prevalha tých, ktorí získavajú body neustálymi útokmi a porušovaním pravidiel férovej diskusie, zavádzajú, klamú a šíria nenávisť je pochopiteľne ťažko stráviteľná. Rovnako nachádzame prienik na tom, že ťažko sa zmieruje s pocitom bezmocnosti a nevypočutia, ktorý je prítomný v mnohých členoch našej spoločnosti naprieč tábormi. Práve tam spočíva hlavná podstata problému, ktorého adresovaním sa môžeme všetci posunúť ďalej. Dlhodobé zanedbávanie volania po vypočutí vedie len k eskalácii napätia až sa môže preliať do násilia. Otázkou tak je čo s tým? Ako má vyzerat' civilizovaný nesúhlas? Čo môže každý z nás spraviť pre to, aby sme všetci žili v dýchateľnejšom spoločenskom ovzduší? A vieme ísť s riešeniami nad rámec toho čo dnes poskytujú spoločenské ventily?

Odpovede na tieto odpovede sme hľadali a našli v tomto bloku férových a otvorených DEMDIS diskusií. Zásadné je konsenzuálne vnímanie problému rozdelenia našej spoločnosti, ktoré škodí nám všetkým. Naša spoločnosť sa skrátka bez zmierovania nezaobíde. Na strane druhej však zmierenie neznamená, že sa tu všetci budeme mať radi a budeme spolu so všetkým súhlasiť. V demokracii sú hádky a konflikty prirodzené, problém je keď sa pretavujú v násilie, či osobné útoky na ľudskú dôstojnosť. To neprospieva nikomu.

Demokracia je diskusia. Vzhľadom na zhodu, že je možné robiť pozitívne zmeny v spoločnosti napriek neochote politikov je riešenie v našich rukách. A uvedomujeme si to naprieč názorovými skupinami.

Riešenia preto nachádzame v slušnom a otvorenom dialógu. Jeho základom je autentická snaha porozumieť druhej strane a nie obojstranný monológ. Ak je každý z nás presvedčený, že má pravdu, cesta presvedčania vedie cez porozumenie, slušný dialóg a vyžaduje si čas. Vnucovať ľuďom svoju pravdu je kontraproduktívne - nikoho nebaví, keď ho poučame. Znakom kultivovaného človeka je totiž pochopenie druhého bez prijatia jeho názorov. Navyše, nie sme nepriatelia. Správajme sa teda ako partneri.

Jednou zo základných ľudských potrieb je vypočutie, uznanie ľudskej dôstojnosti a pocit, že na každom z nás záleží. Včasným adresovaním týchto potrieb, ktoré musí ísť ruka v ruku so snahou porozumieť výhradám, predídeme zbytočnej eskalácii napätia. To je cesta, na ktorej nachádzame opakované prieniky naprieč tábormi ako aj v mnohých predošlých DEMDIS diskusiách.

Zásadná je zhodná ochota sadnúť si za jeden stôl a vstúpiť do dialógu s ľuďmi mimo našej názorovej bubliny. Vytváraním nových fór férovej a otvorenej diskusie dokážeme pokračovať na ceste k zmierovaniu a zároveň ísť príkladom. Nie sme totiž „poddanými“, ktorí sú plne vydaní napospas tlakom „zemepánov“, ktorí sa neraz držia pravidla rozdeľuj a panuj. To, ktorou cestou sa vydáme je na nás.

Vytváranie inovatívnych občianskych fór je dlhodobou víziou DEMDIS. Po troch rokoch aktívneho zapájania občanov do úspešných digitálnych diskusií je čas posúvať sa do živého priestoru. Vhodnou kombináciou toho najlepšieho čo ponúkajú technológie a živé stretnutia sa dokážeme demonštrovať, že procesy férových a otvorených diskusií vedú nie len k porozumeniu a dôvere, ale aj k lepším riešeniam, ktoré zohľadňujú naše pestré životné skúsenosti a preferencie.

Zmyslupnosť tvorby nových občianskych fór má svoj základ nie len v odbornom poznaní a skúsenostiach zo zahraničných modelov, ale vďaka tomuto bloku aj podporu občanov zo rozdielnych názorových táborov. V tomto kontexte sme len na začiatku. Začiatku, ktorý by bez vašej participácie nebol možný.

Ďakujeme za vašu účasť v diskusnom bloku. Ďakujeme, že opakovane spolu s nami dokazujete, že priestor na dialóg sa nevytráca a má zmysel v ňom pokračovať.

Podakovanie

Vytváranie mostov a priestoru pre férovú diskusiu podporilo slovenské zastúpenie Friedrich Ebert Stiftung.

Mediálni partneri

Pravda

Zdroje a komunikačné kanály

Kompletné výsledky diskusného bloku

1. S čím sa (ne)dá zmieriť? / Čo je moje zmierenie? (05.07.2024) Dostupné online na: https://www.themis.demdis.sk/conversations/53441221-a6f7-483a-813d-810ddd5c4a99/external_report/?language=sk

2. Radikáli kazia zdravú debatu. Ako prispieť k zmiereniu Slovenska? (28.07.2024) Dostupné online na: https://www.themis.demdis.sk/conversations/f66867b8-0ae4-478e-9974-ae4884d31fe8/external_report/?language=sk

3. Akými ventilmi zastaviť špirálu gradujúcej bezmocnosti a nevraživosti? (23.08.2024) Dostupné online na: https://www.themis.demdis.sk/conversations/c027ac31-2d61-4d00-bbde-9388146c90f6/external_report/?language=sk

4. Sprievodca a podklad pre záverečnú odbornú-popularizačnú diskusiu - Ponad priepasť (24.09.2024 12:00)

Súhrn výsledkov trojice online diskusií v prehľadnej grafickej forme, so základným popisom každej z troch diskusií, ich kľúčovými názorovými štiepeniami a najkonsenzuálnejšími názormi. Dostupné online na: <https://www.demdis.sk/vysledky-diskusneho-bloku-zmierenie/>

Komunikačné kanály

Denník N:

1. S čím sa (ne)dá zmieriť? Hlasujte za názory, s ktorými súhlasíte (08.07.2024 12:17)

Dostupné online na: <https://dennikn.sk/4085301/s-cim-sa-neda-zmierit-hlasujte-za-nazory-s-ktorymi-suhlasite/>

2. Ako diskutovať bez pohrdania? Diskutujte o tom, čo nás viac spája, než rozdeľuje (29.07.2024 17:30)

Dostupné online na: <https://dennikn.sk/4117674/ako-diskutovat-bez-pohrdania-diskutujte-o-tom-co-nas-viac-spaja-nez-rozdeluje/>

3. Ako naložiť s nahromadenou nespokojnosťou a bezmocnosťou? Pripojte svoj názor v interaktívnej diskusii (02.09.2024 18:23)

Dostupné online na: <https://dennikn.sk/4173602/ako-nalozit-s-nahromadenou-nespokojnostou-a-bezmocnostou-pripojte-svoj-nazor-v-interaktivnej-diskusii/>

Denník Pravda:

1. S čím sa (ne)dá zmieriť? (07.07.2024 19:00)

Dostupné online na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/716239-s-cim-sa-ne-da-zmierit/>

2. Rozdelenie nám škodí. Zmierime sa s tým, že iný názor nie je existenčná hrozba? (14.07.2024 18:00) Dostupné online na:

<https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/717037-rozdelenie-nam-skodi-zmierime-sa-s-tym-ze-iny-nazor-nie-je-existencna-hrozba/>

3. Radikáli kazia zdravú debatu. Ako prispieť k zmiereniu Slovenska? (28.07.2024 17:00) Dostupné online na:

<https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/718666-radikali-kazia-zdravu-debatu-ako-prispiet-k-zmiereniu-slovenska/>

4. Prekáža nám netolerovanie iného názoru. Ako teda na vzájomný dialóg bez obviňovania či pohrdania? (04.08.2024 18:30)

Dostupné online na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/719529-prekaza-nam-netolerovanie-ineho-nazoru-ako-teda-na-vzajomny-dialog-bez-obvinovania-ci-pohrdania/>

5. Od žartov, cez protesty až po násilie. Akými ventilmi zastaviť špirálu gradujúcej nevraživosti? (25.08.2024 19:00)

Dostupné online na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/721688-od-zartov-cez-protesty-az-po-nasilie-akymi-ventilmi-zastavit-spiralu-gradujucej-nevrazivosti/>

6. Aké občianske fóra nás priblížia k porozumeniu? A pôjde to, aj keď nás budú politici ignorovať? (08.09.2024 18:00)

Dostupné online na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/723010-ake-obcianske-fora-nas-priblizia-k-porozumeniu-a-pojde-to-aj-ked-nas-budu-politici-ignorovat/>

7. Načo diskutovať, keď môžeme vládnuť? (14.09.2024 12:00)

Dostupné online na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/723767-naco-diskutovat-ked-mozeme-vladnut/>

Spravodajský portál SP21:

1. S čím sa (ne)dá zmieriť? / Čo je moje zmierenie? (11.07.2024 17:00)

Dostupné online na: <https://sp21.sk/a/21293/s-cim-sa-neda-zmierit-co-je-moje-zmierenie>

2. Radikáli kazia zdravú debatu. Ako prispieť k zmiereniu Slovenska? (03.08.2024 09:30)

Dostupné online na: <https://sp21.sk/a/21923/radikali-kazia-zdravu-debatu-ako-prispiet-k-zmiereniu-slovenska>

3. Prekáža nám netolerovanie iného názoru. Ako teda na vzájomný dialóg bez obviňovania či pohrdania? (10.08.2024 10:16)

Dostupné online na: <https://sp21.sk/a/22151/prekaza-nam-netolerovanie-ineho-nazoru-ako-teda-na-vzajomny-dialog-bez-obvinovania-ci-pohrdania>

4. Od žartov, cez protesty až po násilie. Akými ventilmi zastaviť špirálu gradujúcej bezmocnosti? (25.08.2024 18:00)

Dostupné online na: <https://sp21.sk/a/22593/od-zartov-cez-protesty-az-po-nasilie-akymi-ventilmi-zastavit-spiralu-gradujucej-bezmocnosti>

DEMDIS:

1. Čo je moje zmierenie? (06.07.2024) Dostupné online na: <https://www.demdis.sk/co-je-moje-zmierenie/>

2. Rozdelenie nám škodí. Zmierime sa s tým, že iný názor nie je existenčná hrozba? (14.07.2024) Dostupné online na: <https://www.demdis.sk/rozdelenie-nam-skodi-zmierime-sa-s-tym-ze-iny-nazor-nie-je-existencna-hrozba/>

3. Radikáli kazia zdravú debatu. Ako prispieť k zmiereniu Slovenska?

Dostupné online na: <https://www.demdis.sk/radikali-kazia-zdravu-debatu-ako-prispiet-k-zmiereniu-slovenska/>

4. Prekáža nám netolerovanie iného názoru. Ako teda na vzájomný dialóg bez obviňovania či pohrdania? (04.08.2024)

Dostupné online na: <https://www.demdis.sk/prekaza-nam-netolerovanie-ineho-nazoru-ako-teda-na-vzajomny-dialog-bez-obvinovania-ci-pohrdania/>

5. Od žartov, cez protesty až po násilie. Akými ventilmi zastaviť špirálu gradujúcej nevraživosti? (25.08.2024) Dostupné online na: <https://www.demdis.sk/od-zartov-cez-protesty-az-po-nasilie-akymi-ventilmi-zastavit-spiralu-gradujucej-bezmocnosti/>

6. Aké občianske fóra nás dovedú k porozumeniu? A pôjde to, aj keď nás budú politici ignorovať? (08.09.2024)

<https://www.demdis.sk/ake-obcianske-fora-nas-dovedu-k-porozumeniu/>

7. Načo diskutovať, keď môžeme vládnuť? (14.09.2024)

<https://www.demdis.sk/naco-diskutovat-ked-mozeme-vladnut/>

Metodika

Vykresľovanie názorových skupín

DEMDIS softvér využíva štatistické metódy a metódy data-miningu na vytvorenie tzv. názorových skupín. Hlasy všetkých účastníkov sú spracované do dátovej matice, ktorej chýbajúce údaje (hlasy na komentáre od ľudí, ktorí daný komentár nevideli) sú doplnené na základe odpovedí ostatných účastníkov.

Na takto upravenej matici je následne vykonaná analýza hlavných komponent (ang. PCA alebo principal component analysis). Ide o metódu redukcie dimenzie, ktorá nám dovoľuje stlačiť odpovede každého z účastníkov do dvojdimenzionálneho bodu takým spôsobom, aby bola v dátach zachovaná čo najväčšia miera informácií.

Keď je každý účastník reprezentovaný práve jedným bodom v 2D ploche, softvér použije štatistický algoritmus na zhlukovanie známy pod názvom k-means (slov. k-priemerov). Ten automaticky vyhodnotí ideálny počet zhlukov pri danej diskusii.

Výsledkom tohoto procesu je niekoľko zhlukov (t.j. názorových skupín), s ktorými ďalej softvér pracuje na vyhodnotenie konsenzuálnych či polarizujúcich komentárov. Treba si uvedomiť, že tento proces je automatický a na svoj priebeh nevyužíva nič iné, len získané dáta o hlasovaní jednotlivých účastníkov.

Práve to nám umožňuje pracovať s objektívnymi výsledkami pre každú diskusiu, bez možnosti akejkol'vek manuálnej úpravy od kurátorov diskusie.

Vyhodnocovanie konsenzuality komentárov

Po vyhodnotení názorových skupín je hlavným cieľom jednotlivých diskusií identifikovať konsenzus, a teda tvrdenia, ktoré dosiahli čo najvyššiu podporu vo všetkých názorových skupinách. Náš DEMDIS softvér na to využíva matematický vzorec, ktorý každému komentáru priradí istý počet bodov.

Komentáre s najvyšším počtom bodov sú následne vyhodnotené ako najkonsenzuálnejšie. Tento počet bodov je ovplyvnený viacerými faktormi:

1. Miera konsenzuality: Komentáre, ktoré získali podobnú mieru podpory naprieč názorovými skupinami, dostanú väčší počet bodov. Tým pádom budú komentáre, ktoré získali veľkú podporu v skupine A, no veľmi málo hlasov od účastníkov v skupine B, vysoko penalizované.

2. Celkový počet hlasov: Toto kritérium je veľmi jednoduché; komentáre, ktoré získali väčší počet hlasov (t.j. vyjadrení „súhlasím“), získajú väčší počet bodov. Od najkonsenzuálnejších komentárov očakávame vysokú podporu vo všetkých skupinách, čo znamená veľký počet súhlasov.

3. Miera súhlasu: Posledné kritérium berie do úvahy tzv. mieru súhlasu, ktorá vyjadruje pomer počtu súhlasov vydelený súčtom súhlasov a nesúhlasov na daný komentár. Tieto hodnoty sú následne spriemerované pre všetky názorové skupiny a komentárom s vyššou mierou súhlasu bude pridelených viac bodov.

Toto kritérium je nastavené tak, aby skupiny s väčším počtom účastníkov „neprevalcovali“ ostatné, menšie skupiny svojím vysokým počtom súhlasov. Kvôli tomu vstupuje miera súhlasu do nášho vzorca pre každú názorovú skupinu s rovnakou váhou. To zvyšuje férovosť pri diskusiách s nevyváženým počtom účastníkov v skupinách. Komentáre s najvyšším počtom bodov sú hlavným záujmom výsledkov diskusie, pretože vyjadrujú myšlienky a tvrdenia, s ktorými sa všetci účastníci diskusie čo najviac stotožnili.

Príloha – Grafy zhodných názorov podporujúcich odporúčania

1. Hľadajme vzájomnú úctu a porozumenie.

Som ochotný diskutovať s kýmkoľvek, kto je schopný a ochotný diskutovať slušne.

Slušné správanie v akejkolvek diskusii má význam a je efektívne bez ohľadu na to, ako sa správajú ostatní.

To, čo vieme, bude ostatných zaujímať len vtedy, ak nám uveria, že nám na nich záleží.

2. Rozlišujeme medzi človekom a jeho názormi.

Budem rešpektovať druhých vždy a stále. Čo však nemusím rešpektovať je ich názor, s ktorým sa nestotožňujem.

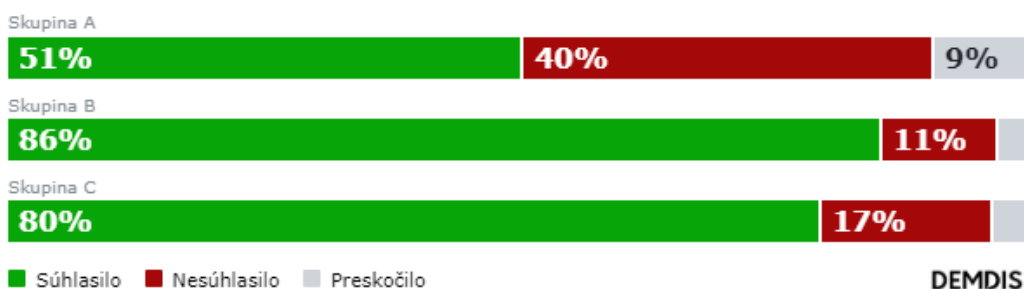

Nie sme nepriatelia, správajme sa teda ako partneri.

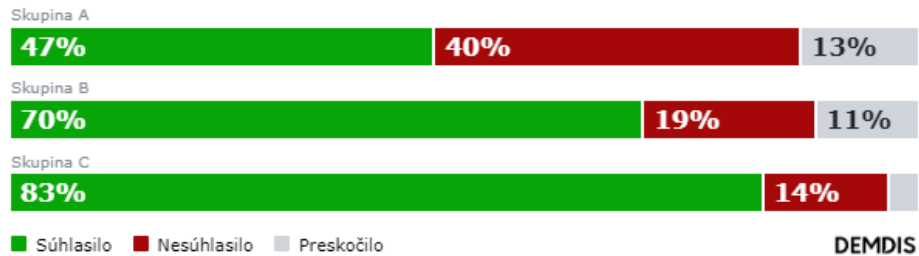
3. Neočakávajme za každých okolností súhlas.

Mali by sme sa zmieriť s tým, že vo verejnej diskusii zaznievajú aj názory, ktoré nám môžu pripadať hlúpe.

4. Nehľadajte zlé úmysly, radšej dôverujte.

Mali by sme si viac dôverovať, a predpokladať, že ten druhý má dobré úmysly.

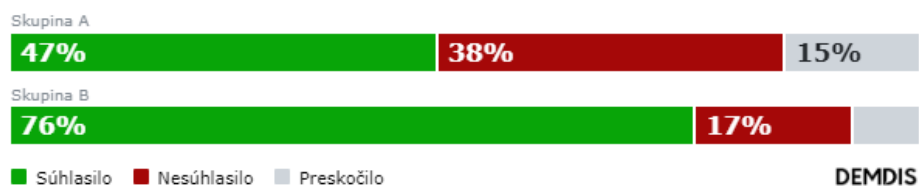

Ľudia majú často lepšie úmysly, než predpokladáme.

5. Sústreďme sa na spoločné východiská.

Verím v to, že ak si spolu sadneme za stôl tak si dokážeme porozumieť a aj na mnohom zhodnúť.

Všetci túžime po dobrej a funkčnej spoločnosti.

6. Nenechávajme sa vyprovokovať.

tí čo prehrali voľby nemôžu svoje rady fanúšikov hecovať k agresii a pohrdaniu druhej strany.

Nepopierajme, že medzi nami sú a vždy budú rozdiely, ale neberme rôzne názory ako útok.

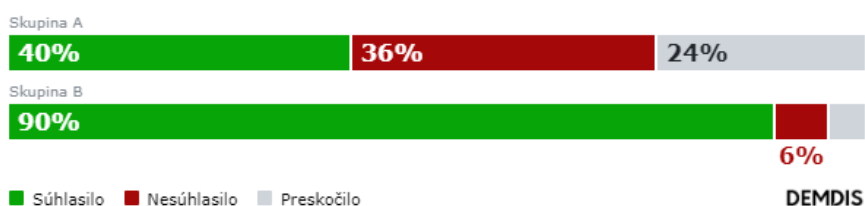

7. Začnime so zmenami, ktoré chceme vidieť.

Najlepšie sa nám bude tlačiť na politikov, ak sami začneme so zmenami, ktoré chceme okolo seba vidieť.

Nemôžeme sa spoliehať na politikov, že sa zmieria. Je to v našich rukách.

8. Vytvárajme priestory na férovú a otvorenú diskusiu.

Som ochotný si sadnúť za stôl s názorovými oponentmi v moderovanej (facilitovanej) diskusii.

Je možné urobiť pozitívne zmeny v spoločnosti aj napriek legislatívnym prekážkam zavedeným koalíciou.

Potrebujeme férové procesy diskusie, ktoré nám ukážu či je nespokojnosť legitímna, alebo ide len o demagógiu.

© DEMDIS 2024